

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського

ПОЛІТИКУС

Науковий журнал

Випуск 3

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

Головний редактор:

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Україна

Члени редакційної колегії:

Вовк С. О. – доктор політичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Україна

Дерев'янка С. М. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Добролюбська Ю. А. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

Калашнікова Л. В. – доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціології та соціальної роботи, Криворізький державний педагогічний університет, Україна

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи, професор кафедри політичних наук і права, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

Палінчак М. М. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри міжнародної політики, декан факультету міжнародних економічних відносин, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна

Петінова О. Б. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

Узун Ю. В. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології факультету міжнародних відносин, політології та соціології, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Україна

Яковлев Д. В. – доктор політичних наук, професор, декан факультету психології, політології та соціології, Національний університет «Одеська юридична академія», Україна

Яковлева Л. І. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри соціології, Національний університет «Одеська юридична академія», Україна

Ботчвей Томас Прехі (Botchway Thomas Prehi), Ph.D в галузі міжнародного права, старший викладач кафедри політології освіти, Університет освіти Віннеба, Гана

Імурана Авайсу Брайма (Imurana Awaisu Braimah), доктор філософії з політології, доцент, професор кафедри політології освіти, Університет освіти Віннеба, Гана

Ісмаель Квабла Хловор (Ishmael Kwabla Hlovor), PhD (Міжнародна політика), викладач кафедри політологічної освіти, Університет освіти Віннеба, Гана

Петро Чайка, доктор міжнародних відносин, професор міжнародних відносин, член кафедри міжнародних відносин та дипломатії, факультет політології та міжнародних відносин, Університет Матея Бела в Банській Бистриці, Словаччина

Костянтин-Василе Цока, доктор географії, доцент, віце-президент Інституту єврорегіональних досліджень Орадя-Дебрецен, виконавчий редактор журналу *EuroTimes*, Університет Орадя, Румунія

Журнал включений до Переліку наукових фахових видань України відповідно до Наказу МОН України № 928 від 11 червня 2026 року (додаток 12) строком на три роки з 01 червня 2026 року по 31 травня 2029 року з присвоєнням категорії «Б».

Кластер: Розвиток людського капіталу, соціальні науки та журналістика.

Спеціальності: С2 Політологія, С3 Міжнародні відносини, С5 Соціологія.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet Вченою радою Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, протокол № 1 від 31 серпня 2026 р.

Офіційний сайт видання: www.politicus.od.ua

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа:
Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 225 від 01.02.2024 року. Ідентифікатор медіа: R30-02644.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(вул. Старопортофранківська, буд. 26, м. Одеса, 65020,
pdpu@pdpu.edu.ua, тел. +38-048-752-98-10).

Мови видання: українська, англійська, німецька, польська.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl

ISSN 2414-9616 (Print)
ISSN 2664-6013 (Online)

© Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2026

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ПОЛІТОЛОГІЯ

Антонюк Дмитро Ігорович

Вплив державних програм підтримки на рівень довіри громадян.....9

Беняс Володимир Вікторович

Від блокової до мережевої архітектури безпеки: вплив східного розширення НАТО на трансформацію європейського простору..... 19

Горай Олег Станіславович

Механізми репрезентації групових інтересів у парламентській діяльності: компаративний аналіз..... 30

Гордійчук Ігор Володимирович

Теоретико-методологічні засади трансформації безпекових стратегій НАТО в умовах сучасних геополітичних викликів..... 36

Кобильник Василь Володимирович

Політична консолідація демократії: актори, інститути, результати.....43

Красіков Іван Сергійович

Інструменти участі в локальній екосистемі партиципації під час воєнного стану..... 49

Логовський Ігор Миколайович

Американо-український інвестиційний фонд відбудови як фактор безпеки Східної Європи.....55

Лясота Аліна Євгенівна

Політичний інтернет-блогінг як чинник трансформації політичної комунікації в процесі європейської інтеграції України..... 65

Мадрига Тетяна Богданівна

Волонтерські ініціативи як інструмент громадського контролю, розробки, прийняття та реалізації рішень інститутів публічної влади.....71

Манелюк Юрій Михайлович, Данилюк Вікторія Дмитрівна

Політико-інституційна трансформація підтримки малого і середнього бізнесу в умовах воєнного стану..... 79

Михайлова Ольга Юріївна

Захист «традиційних цінностей» як інструмент політичного контролю РФ в окупованому Криму..... 84

Наумкіна Світлана Михайлівна, Євченко Роман Ігорович

Перспективи формування ефективної моделі правового регулювання лобістської діяльності в Україні.....90

Новоскольцева Людмила Олександрівна

Прогностичне моделювання ескалації політичних конфліктів на основі алгоритмічного аналізу соціальних мереж.....97

Осадчук Ігор Юрійович, Стамплевський Максим Миколайович

Змішана виборча система в Угорщині: особливості та політичні наслідки.....106

Панасюк Марія Олександрівна

Архетип Вотана у психології сучасного войовничого політичного лідерства.....117

Петренко Ігор Ігорович, Малкіна Ганна Миколаївна,**Салтовський Олександр Іванович**

Європейські стандарти інституційних гарантій демократії в умовах воєнного стану.....123

Поплавський Сергій Юрійович

Політичні чинники формування історичної культури Польщі та її вплив на відносини з Україною.....135

Прокопчук Ірина Іванівна, Чернякова Олена Михайлівна

Використання інфлюенсерів як складової сучасних політичних медіастратегій: компаративний аналіз західної та української моделей.....143

Руденко Юлія Юріївна

Еволюція формування феномену та поняття «етнонаціональна стійкість».....150

Смоляк Давид Степанович

Інституціоналізація штучного інтелекту та безпекова система інформаційного простору Російської Федерації.....156

Стичинська Анна Броніславівна, Короневська Любов Олександрівна

Русифікація освітнього простору тимчасово окупованих територій України як інструмент політики асиміляції.....163

Устінов Олександр Васильович, Івасечко Ольга Ярославівна

Відеоігри як інструмент м'якої сили держав у XXI столітті.....173

Хлівнюк Тетяна Петрівна

Соціальна держава епохи постмодерну: мутації пізнього модерну чи інновації мережевого суспільства?.....179

Швець Світлана Леонідівна

Трансформація державного суверенітету в умовах регулювання цифрових платформ.....186

Шкірчак Сергій Іванович

Роль інститутів громадянського суспільства у державотворчих процесах в інтерпретації Бориса Мартоса.....192

Yusifli Khalil Toghrul

Analysis of youth policy in the Republic of Azerbaijan in the context of social policy: institutional structure and implementation mechanisms.....199

Ягодзінський Сергій Миколайович

Політична сингулярність і епістемічна капітуляція громадянина.....207

РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Vyhovska Olha Serhiivna

Strategic narratives and information asymmetry in international negotiations.....215

Горбачов Антон Володимирович

Арабський регіоналізм в умовах безпекової кризи: динаміка регіонального порядку після 7 жовтня 2023 року.....222

Iskandarova Minaya Mehman

Geopolitical competition and regional relations in the context of energy security in the Caspian region: the case of Azerbaijan.....232

Кіянка Ірина Богданівна

Трансформація європейських цінностей у контексті сучасних глобалізаційних процесів.....238

Плесканьов Марко Сергійович

Персоналізована зовнішня політика: теоретичні моделі та емпірична перевірка на кейсі телефонної дипломатії 2025–2026.....243

Saidov Jeyhun

Specific features of political relations between the Republic of Azerbaijan and the State of Israel.....253

Stryhul Maryna Vasylivna

Educational resilience: national and regional security in the context of the Russian-Ukrainian war.....259

Шаран Ольга Василівна

Сепаратизм чи автономія у складі Данії: кейс Гренландії.....265

Шелудякова Наталія АндріївнаТеоретико-методологічні виміри аналізу ідентичності в міжнародних відносинах:
від класичних парадигм до критичних теорій.....272**Шуляк Сергій Вікторович, Берестень Юрій Володимирович**

Цивілізаційний підхід до інтерпретації майбутнього світового порядку.....280

Горбачов Антон Володимирович

Арабський регіоналізм в умовах безпекової кризи: динаміка регіонального порядку після 7 жовтня 2023 року

УДК 327.5

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2026-3.29>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Горбачов Антон Володимирович
кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин
і політичної філософії
Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин
Харківського національного
економічного університету імені Семена
Кузнеця
просп. Науки, 9А, Харків, Україна
ORCID: 0000-0002-8200-6515

Стаття присвячена аналізу впливу подій 7 жовтня 2023 року та наступної війни в Газі на стан та перспективи арабського регіоналізму в контексті трансформації регіонального порядку на Близькому Сході. Актуальність дослідження зумовлена недостатньою розробленістю у політологічній науці комплексних підходів до оцінки інституційних змін у регіональних організаціях під впливом безпекових криз, а також необхідністю перегляду теоретичних моделей регіоналізму з огляду на парадоксальне поєднання дипломатичного активізму та інституційного безсилля, яке продемонстрували арабські держави. Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні трансформації арабського регіоналізму, систематизації викликів регіональному порядку та оцінці здатності арабських держав до колективної дії на основі аналізу відкритих джерел.

Теоретико-методологічну базу дослідження становить поєднання системного, інституційного та неореалістичного підходів. Для вирішення поставлених завдань використовується комплекс методів, орієнтованих на аналіз виключно відкритих джерел: порівняльно-політологічний метод для зіставлення реакцій ключових арабських держав (Саудівська Аравія, Єгипет, Катар, ОАЕ); інституційний аналіз для дослідження механізмів прийняття рішень у Лізі арабських держав та Раді співробітництва арабських держав Перської затоки; метод кейс-стаді для поглибленого аналізу зовнішньополітичних рішень; контент-аналіз та дискурс-аналіз офіційних заяв, резолюцій та медійних публікацій; метод триангуляції для мінімізації репутаційних спотворень.

Результати дослідження засвідчують, що арабський регіоналізм виявився здатним витримати «стрес-тест» кризою лише частково: формальні інститути – Ліга арабських держав та Рада співробітництва – виявилися хронічно неефективними та неспроможними запропонувати реальні механізми впливу на перебіг подій, тоді як криза стимулювала несподівані форми неформальної координації, активізувала арабську посередницьку дипломатію та повернула палестинське питання в центр регіонального порядку денного. Процес нормалізації відносин з Ізраїлем виявився замороженим, а конфлікт трансформувався в багатофронтове проксі-протистояння між Ізраїлем та Іраном. Визначено парадоксальне поєднання «нової агентності» арабських держав зі «старими обмеженнями» – критичною економічною та безпековою залежністю від США, фрагментацією національних інтересів та внутрішніми авторитарними системами, які продовжують підривати будь-які спроби колективної дії. Запропоновано прогностичні сценарії розвитку арабського регіоналізму, які залежатимуть від здатності держав перетворити ситуативну солідарність на структуровану співпрацю та знайти формулу поєднання національних інтересів з регіональною відповідальністю.

Ключові слова: арабський регіоналізм, регіональний порядок, Близький Схід, війна в Газі, Ліга арабських держав, Рада співробітництва арабських держав Перської затоки, нормалізація, Угоди Авраама, палестинське питання, регіональна безпека.

Вступ. Арабський регіоналізм, попри багато-вікові культурні, мовні та історичні зв'язки, що об'єднують держави Близького Сходу, протягом останніх десятиліть демонстрував хронічну інституційну слабкість та низьку здатність до колективної дії. Події 7 жовтня 2023 року – безпрецедентна атака ХАМАС на Ізраїль та наступна військова операція ЦАХАЛ у Секторі Гази – стали тектонічним зсувом, який докорінно змінив конфігурацію регіональної безпеки та поставив арабський регіоналізм перед жорстким випробуванням на міцність. Криза виявила як глибинну вразливість формальних інститутів регіональної співпраці, так і несподіваний потенціал до ситуативної політичної координації під тиском екзистенційних загроз. Війна в Газі заморозила процес нормалізації відносин арабських держав з Ізраїлем, започаткований Угодами Авра-

ама 2020 року, повернула палестинське питання в центр регіонального порядку денного та трансформувала локальний конфлікт у багатофронтове проксі-протистояння між Ізраїлем та Іраном. Однак комплексний аналіз впливу цієї кризи на стан та перспективи арабського регіоналізму залишається недостатньо дослідженим.

Актуальність дослідження зумовлена кількома факторами. По-перше, попри значну кількість публікацій з питань близькосхідного регіоналізму (М. Айяш, А. Солер-і-Леча, Е. Ванін) та регіональної безпеки (Ф. Грегорі, Б. аль-Тамімі), бракує комплексних робіт, які б системно аналізували вплив подій 7 жовтня 2023 року на інституційні та неформальні механізми арабської співпраці. Більшість досліджень зосереджені на військово-стратегічних або гуманітарних аспектах конфлікту, ігноруючи

інституційний вимір регіональної реакції. По-друге, кардинальна трансформація регіонального порядку – крах процесу нормалізації, повернення палестинського питання, регіоналізація конфлікту та перерозподіл впливу – вимагає перегляду теоретичних моделей регіоналізму. Традиційні підходи, що пояснюють слабкість арабського регіоналізму виключно авторитаризмом або позарегіональним втручанням, є недостатніми для розуміння парадоксального поєднання дипломатичного активізму та інституційного безсилля. По-третє, наявність великого масиву відкритих даних – резолюцій ЛАД та РСАДП, офіційних заяв, аналітичних звітів провідних think tanks (Carnegie Middle East Center, International Crisis Group, Chatham House) – створює методологічну можливість для теоретично обґрунтованого аналізу, однак відсутність уніфікованих критеріїв оцінки впливу криз на інституційну спроможність ускладнює порівняння різних періодів.

Мета та завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування впливу подій 7 жовтня 2023 року та війни в Газі на стан та перспективи арабського регіоналізму, систематизація викликів регіональному порядку та оцінка здатності арабських держав до колективної дії на основі аналізу відкритих джерел. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань: охарактеризувати стан формальних інститутів регіональної співпраці та неформальних практик напередодні 7 жовтня; виокремити ключові зміни в регіональному порядку, спричинені кризою; проаналізувати форми та межі арабської координації після 7 жовтня; концептуалізувати парадокс «нової агентності» арабських держав у поєднанні зі «старими обмеженнями» (економічна та безпекова залежність від США, фрагментація національних інтересів, внутрішні авторитарні системи); оцінити, чи витримав арабський регіоналізм «стрес-тест» кризою; запропонувати прогностичні сценарії розвитку арабського регіоналізму в коротко- та середньостроковій перспективі.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну базу становить поєднання системного, інституційного та неореалістичного підходів. Використовується комплекс методів, орієнтованих на аналіз виключно відкритих джерел: системний метод – для побудови теоретичної рамки; порівняльно-політологічний – для зіставлення реакцій ключових арабських держав (Саудівська Аравія, Єгипет, Катар, ОАЕ); інституційний аналіз – для дослідження механізмів прийняття рішень у ЛАД та РСАДП; метод кейс-стаді – для поглибленого аналізу зовнішньополітичних рішень 4–6 арабських держав; контент-аналіз – для виявлення ключових наративів у заявах регіональних організацій та офіційних комунікаціях; дискурс-аналіз – для оцінки риторики арабських лідерів; метод триангуляції –

для поєднання чотирьох типів джерел (документи регіональних організацій, офіційні заяви, аналітичні звіти, медійні публікації). Обмеженням дослідження є те, що аналіз спирається виключно на публічні дані, тому висновки репрезентативні для тих аспектів регіональної співпраці, які залишили відкритий слід, та не охоплюють неформальні практики внутрішньої комунікації та закриті дипломатичні консультації.

Результати. Для того, щоб адекватно оцінити масштаб впливу подій 7 жовтня 2023 року на арабський регіоналізм, необхідно спершу реконструювати ту систему регіональної взаємодії, яка склалася в арабському світі в докризовий період. Цей аналіз є принципово важливим, оскільки саме хронічні структурні вади, накопичені десятиліттями, визначили характер реакції арабських держав на виклики, що постали після 7 жовтня. Як слушно зауважує Едуард Солер-і-Леча, дослідження регіоналізму на Близькому Сході традиційно зосереджувалося на пошуку причин його обмеженого успіху, і це питання залишалося відкритим попри існування сильного спільного культурного та мовного зв'язку. Напередодні 7 жовтня арабський регіоналізм являв собою суперечливу картину: з одного боку, регіон переживав період відносної політичної розрядки та спроб деескалації, з іншого – формальні інститути регіональної співпраці демонстрували хронічну неефективність, а глибинні протиріччя між державами-членами залишалися невирішеними [15].

Центральною інституцією арабського регіоналізму історично виступає Ліга арабських держав (ЛАД), створена 1945 року на хвилі панарабського націоналізму. Однак у своїй основі вона була організацією, що поєднувала два суперечливі принципи – державний суверенітет та арабський націоналізм, і ця внутрішня суперечність стала її ахіллесовою п'ятою. Різноманітність політичних та економічних структур держав-членів, а також брак інституційної згуртованості систематично перешкоджали виконанню ЛАД ролі ефективної регіональної організації. За довгі десятиліття свого існування Ліга так і не змогла перетворитися на дієвий механізм колективного прийняття рішень, залишаючись переважно майданчиком для декларацій та символічних жестів [1].

Ключові моменти, що підірвали й без того крихкий регіональний порядок, розгорталися поетапно. Першим серйозним ударом став окремий мирний договір Єгипту з Ізраїлем 1979 року, що розколов арабську єдність і призвів до тимчасового виключення Каїра з ЛАД. Згодом вторгнення Іраку до Кувейту 1990 року остаточно продемонструвало, що солідарність арабських держав є ілюзорною перед обличчям національних інтересів. Арабські саміти, які колись давали певну подібність регіонального порядку, дедалі більше перетворювалися на формальні заходи, позбавлені реального змісту.

Після 2011 року та «арабської весни» регіон занурився у ще глибшу фрагментацію: війни в Сирії, Лівії та Ємені, відновлення авторитаризму та загальне розчарування в революційних перспективах призвели до того, що очікування появи нового регіонального порядку з більшою роллю регіональних організацій не справдилися [13].

Не менш показовою була криза всередині Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДП) – організації, яка традиційно вважалася найбільш успішною в регіоні. У червні 2017 року Саудівська Аравія, ОАЕ, Бахрейн та Єгипет запровадили дипломатичну, економічну та фізичну блокаду Катару, звинувативши Доху в підтримці тероризму та надмірному зближенні з Іраном. Цей конфлікт, що тривав до січня 2021 року, виявив вразливість навіть найстабільнішої регіональної організації: РСАДП опинилася в стані глибокого паралічу, а її члени зосередилися на національних, а не регіональних пріоритетах. Блокада завдала серйозного удару по легітимності та ефективності РСАДП, продемонструвавши, що суперництво всередині організації може бути настільки ж руйнівним, як і зовнішні загрози [5].

На тлі цієї інституційної кризи відбувалися процеси, які багато аналітиків схильні були тлумачити як ознаки формування нового регіонального порядку. Йдеться насамперед про Угоди Авраама – серію угод про нормалізацію відносин між Ізраїлем та чотирма арабськими державами (ОАЕ, Бахрейном, Марокко та Суданом), підписаних у 2020 році за посередництва адміністрації Дональда Трампа. Ці угоди, безперечно, стали знаковим зрушенням у близькосхідній геополітиці, оскільки вони легітимізували Ізраїль у частині арабського світу без вирішення палестинської проблеми. Напередодні 7 жовтня особливу увагу привертала інтенсивні переговори щодо приєднання до Угод Авраама Саудівської Аравії – найвпливовішої арабської держави. Адміністрація Байдена активно працювала над укладенням такої угоди, а саудівці, хоч і наполягали на певних поступках палестинцям, дедалі більше схилилися до нормалізації. Цей процес створював враження, що палестинське питання остаточно відсувається на периферію регіонального порядку денного, поступаючись місцем економічному прагматизму та спільним безпековим інтересам перед обличчям іранської загрози [2].

Проте ця картина «незручної стабільності» була оманливою. Арабський світ залишався глибоко фрагментованим: тривало суперництво між Саудівською Аравією та Іраном, поглиблювалися розбіжності всередині самої РСАДП, а панарабізм як об'єднуюча ідеологія дедалі більше втрачав вплив. Регіон був одним із небагатьох у світі, що не мав всеосяжної регіональної архітектури для управління конфліктами та регіональної співпраці. Ліга арабських держав, попри періодичні спроби

активізуватися, залишалася «зменшеною силою, яка намагається зберегти актуальність у нестабільному регіоні». Її слабкість була не особистою чи ситуативною, а структурною – організація, чия ідентичність будувалася навколо політичного протистояння, не могла бути виправлена кращим менеджментом. Як зазначає дослідник Басем аль-Тамімі, «її слабкість не через те, де вона знаходиться, а через колективну невдачу, яку несуть усі арабські країни – особливо великі».

Напередодні 7 жовтня арабський регіоналізм перебував у стані глибокої кризи, замаскованої тимчасовими ознаками стабілізації. Формальні інститути були паралізовані внутрішніми суперечностями та національними егоїзмами, а палестинське питання, яке колись слугувало стрижнем арабської солідарності, дедалі більше витіснялося на узбіччя регіональної політики. Старий регіональний порядок, заснований на панарабських ідеалах, фактично помер, а новий, що спирався на нормалізацію з Ізраїлем та економічний прагматизм, ще не встиг остаточно сформуватися. У цьому вакуумі, де старі механізми координації втратили ефективність, а нові ще не набули сталості, події 7 жовтня стали тим тектонічним зсувом, який зруйнував усі існуючі розрахунки та поставив арабський регіоналізм перед жорстким випробуванням на міцність. Саме ця уразлива конфігурація регіонального порядку визначила характер реакції арабських держав на кризу, що розгорнулася, і саме в цьому контексті слід аналізувати подальші трансформації арабського регіоналізму, яким присвячено наступні розділи цієї роботи.

Хоча було зафіксовано хронічну кризу арабського регіоналізму, притаманну періоду до жовтня 2023 року, події 7 жовтня та їхні наслідки виявилися тектонічним зрушенням, яке не лише загостило старі протиріччя, а й кардинально перекроїло всю регіональну конфігурацію Близького Сходу. Те, що розпочалося як безпрецедентна за жорстокістю атака ХАМАС на Ізраїль та наступна військова кампанія ЦАХАЛ у Секторі Гази, швидко перетворилося на подію регіонального масштабу, яка перекроїла баланс сил і змусила кожного ключового гравця – Ізраїль, Іран, Туреччину, держави Перської затоки та Сполучені Штати – ухвалювати стратегічні рішення, що визначатимуть обличчя регіону на роки вперед. Старий порядок, що тримався на крихкій рівновазі між Ізраїлем з одного боку та Іраном і його мережею союзників з іншого, фактично зруйнувався, а новий ще не народився.

7 жовтня завдало нищівного удару по амбітному проєкту нормалізації відносин між Ізраїлем та арабськими державами, який уособлювали Угоди Авраама 2020 року. Процес розширення цих угод, який напередодні кризи перебував у найактивнішій фазі – адже адміністрація Байдена та саудівське керівництво інтенсивно вели переговори про при-

єднання Ер-Ріяду до нормалізаційного табору, – було негайно заморожено. За оцінками багатьох аналітиків, саме прагнення ХАМАС зірвати ці переговори було одним із ключових мотивів атаки. Хоча самі Угоди Авраама, як не дивно, виявилися напрочуд стійкими: дипломатичні, оборонні та торговельні зв'язки між Ізраїлем та державами-підписантами – ОАЕ, Бахрейном, Марокко – залишилися переважно незмінними навіть на тлі багатофронтової регіональної війни. Однак ця стійкість виявилася суто формальною, міждержавною: контакти на рівні суспільств та бізнесу різко скоротилися, а популярна підтримка нормалізації в арабських країнах впала до критичного мінімуму. Головною жертвою став процес подальшого розширення: нормалізація з Саудівською Аравією, яка могла б стати справжнім проривом і покласти край ізраїльській ізоляції в арабському світі, виявилася відкладеною на невизначений термін. Саудівська Аравія, зіткнувшись із безпрецедентним тиском громадської думки всередині країни та в усьому арабському світі, була змушена різко підвищити ціну своєї згоди на нормалізацію, включивши до неї вимоги щодо реального прогресу у вирішенні палестинської проблеми. Криза не знищила сам інститут нормалізації, але докорінно змінила його контекст: тепер будь-який подальший крок у цьому напрямку має враховувати палестинський вимір, який ще нещодавно здавався другорядним [7].

Саме це повернення палестинського питання в центр регіональної політики стало одним з визначальних наслідків подій 7 жовтня. Упродовж останніх років, особливо після укладення Угод Авраама, палестинська проблема дедалі більше витіснялася на периферію регіонального порядку денного, поступаючись місцем економічному прагматизму, спільним безпековим інтересам перед обличчям іранської загрози та технологічному співробітництву. Багато аналітиків вважали, що палестинське питання втратило свою центральну роль в арабській політиці, а покоління арабських лідерів, вихованих на ідеалах панарабізму, поступилося місцем прагматичним технократам, для яких економічне зростання та внутрішня стабільність були важливішими за солідарність з палестинцями. Однак криваві події 7 жовтня та масштабна гуманітарна катастрофа в Газі, що розгорнулася на очах усього світу, зруйнували цю ілюзію. Палестина знову стала центральним невирішеним питанням близькосхідної політики. Масові протести на підтримку Газі, що прокотилися арабськими столицями – від Аммана до Рабата, від Каїра до Бейрута, – продемонстрували, що палестинська солідарність залишається потужним мобілізуючим чинником у масовій свідомості арабських суспільств. Жоден арабський лідер більше не міг ігнорувати цей факт, особливо в умовах, коли соціальні медіа радикально змінили динаміку публічної комунікації, позбавивши уряди

монополії на формування наративів. Таким чином, палестинське питання не просто повернулося – воно повернулося з новою силою, ставши не лише моральним і політичним, але й безпековим викликом для арабських режимів, які змушені балансувати між тиском власних громадян та стратегічними інтересами [11].

Найнебезпечнішим виміром трансформації регіонального порядку стала регіоналізація самого конфлікту – його вихід за межі Газі та перетворення на багатофронтове протистояння, що охопило практично весь Близький Схід. Те, що розпочалося як бій між Ізраїлем та ХАМАС, швидко переросло у значно ширший регіональний конфлікт. Ізраїльські удари та військові операції вийшли далеко за межі Сектору Газі, охопивши Ліван, Сирію, Ємен та навіть територію самого Ірану. З іншого боку, Тегеран та його союзники – так звана «вісь опору» – активно включилися в протистояння. Ліванська «Хезболла» розпочала регулярні ракетні обстріли півночі Ізраїлю, єменські хусити атакували комерційні судна в Червоному морі, створюючи загрозу для глобальної торгівлі, а проіранські угруповання в Іраку та Сирії завдавали ударів по американських та ізраїльських цілях. Ця багатофронтowa конфігурація кардинально змінила характер війни: тепер це було не просто ізраїльсько-палестинське збройне зіткнення, а повномасштабне протистояння між Ізраїлем та Іраном, що розгорнулося на численних «театрах» одночасно. За два роки конфлікт перекроїв кордони впливу, послабив давні альянси та поставив регіон перед обличчям крихкого миру та глибокої невизначеності [14].

На початку наслідки цієї регіоналізації виявилися драматичними та нерівномірними для різних акторів. Найбільшим переможцем, безсумнівно, став Ізраїль, який зміцнив своє безпрецедентне військове домінування. Його здатність завдавати ударів по іранських об'єктах з безкарністю зруйнувала старі уявлення про стримування та кардинально змінила регіональний військовий баланс. Натомість Іран постав як актор, що зазнав найсуттєвіших стратегічних втрат. Його колись могутня «вісь опору» – мережа бойовиків, на створення якої Тегеран витратив мільярди доларів упродовж чотирьох десятиліть, – виявилася суттєво ослабленою. ХАМАС зазнав величезних втрат: було вбито найвище керівництво організації та близько 18000 бійців, а сама Газа перетворилася на руїни. «Хезболла» в Лівані була значно ослаблена, Іран був змушений вивести свої сили з Сирії, а крах режиму Башара Асада в Сирії став ще одним нищівним ударом по іранському впливу. Натомість Туреччина непомітно, але впевнено наростила свою регіональну вагу: її протеже Ахмед аль-Шараа отримав посаду президента Сирії, що надало Анкарі нового важеля впливу в Дамаску та відновило частину її регіонального престижу. Держави Перської затоки

тривалий час уникали прямого втягування в конфлікт, проте удари по регіону та загальна нестабільність поставили їх у дедалі більш тривожне становище.

Події 7 жовтня 2023 року стали не просто черговим витком ізраїльсько-палестинського протистояння, а справжнім тектонічним зсувом, який зруйнував старий регіональний порядок і запустив процеси, наслідки яких відчуватимуться ще довгі роки. Процес нормалізації з Ізраїлем виявився замороженим, палестинське питання з несподіваною силою повернулося в центр регіональної політики, а сам конфлікт вийшов далеко за межі Гази, перетворившись на багатофронтове проксі-протистояння між Ізраїлем та Іраном. Старий баланс сил, заснований на рівновазі між Ізраїлем та «віссю опору», зруйнувався, а новий ще не сформувався. Саме в цьому вакуумі, де старі правила вже не діють, а нові ще не написані, арабські держави змушені шукати відповіді на виклики, що постали перед ними.

Кардинальна трансформація регіонального порядку, спричинена подіями 7 жовтня, створює необхідність детального аналізу характеру реагування арабських держав на цей тектонічний зсув. Реакція виявилася глибоко суперечливою: з одного боку, криза спонукала до безпрецедентної дипломатичної активності та координації між арабськими столицями, з іншого – виявила хронічну обмеженість їхніх реальних можливостей впливати на перебіг подій. Цей парадокс – поєднання дипломатичного активізму з інституційним безсиллям – став визначальною рисою арабської реакції на війну в Газі та потребує ретельного аналізу крізь призму інтересів, обмежень та стратегій ключових гравців.

Насамперед слід відзначити, що криза парадоксальним чином активізувала дипломатичну координацію між арабськими державами, яка ще напередодні жовтня 2023 року здавалася майже неможливою через глибокі розбіжності, що розколювали регіон. Війна в Газі змусила традиційних суперників – зокрема Саудівську Аравію, Катар та ОАЕ, які ще нещодавно перебували у стані гострого конфлікту через блокаду Катару 2017–2021 років, – сісти за один стіл переговорів. У червні 2024 року міністри закордонних справ ОАЕ, Саудівської Аравії, Катару, Йорданії та Єгипту виступили зі спільною заявою, в якій підтримали посередницькі зусилля щодо врегулювання кризи в Газі. Міністри наголосили на необхідності припинення агресії проти Гази, завершення гуманітарної катастрофи та сприяння поверненню переміщених осіб. Цей приклад ситуативної координації, яка об'єднала держави з кардинально різними зовнішньополітичними орієнтаціями, став одним із найяскравіших проявів феномену, який можна охарактеризувати як «новий регіоналізм» – співпрацю, що виникає не з формальних інституційних рамок, а з безпо-

середньої реакції на спільну екзистенційну загрозу та тиск громадської думки [12].

Однак цей дипломатичний активізм мав свої чіткі межі, які визначалися насамперед різним баченням майбутнього Гази та ролі ХАМАС у ньому. Саудівська Аравія та ОАЕ зайняли принципову позицію, наполягаючи на роззброєнні ХАМАС як необхідній передумові для їхньої підтримки повоєнного відновлення. Ер-Ріяд послідовно закликав до демілітаризації Гази та роззброєння ХАМАС, щоб запобігти новим конфліктам та втратам інвестицій, водночас уникаючи прямої співпраці з Ізраїлем. При цьому, як зазначають аналітики, Саудівська Аравія не бажала тісно залучатися до Гази в будь-якому разі. Водночас Катар, який традиційно підтримував ХАМАС і надавав йому політичний притулок, разом із Саудівською Аравією та Єгиптом приєднався до міжнародного тиску із закликом до бойовиків ХАМАС відмовитися від влади в Газі. Ця спільна позиція щодо майбутнього ХАМАС, попри різне ставлення до цього угруповання в минулому, стала ще одним свідченням формування нового консенсусу серед арабських держав щодо необхідності стабілізації регіону.

Особливу роль у цьому процесі відіграв Єгипет, який виявився не лише одним із ключових дипломатичних посередників, але й державою, чий національні інтереси виявилися найбільш безпосередньо зачепленими перебігом війни. Каїр разом із Катаром та США відіграв центральну роль у посередницьких зусиллях, спрямованих на досягнення припинення вогню та звільнення заручників. У березні 2025 року Єгипет провів у Каїрі арабо-ісламський саміт, на якому було досягнуто консенсусу щодо єгипетського плану відновлення Гази. Крім того, у жовтні 2024 року Єгипет організував зустрічі між ХАМАС та ФАТХ для підтримки національного примирення та підготовки до «дня після» війни. Водночас єгипетська позиція виявилася вкрай обережною через прямі безпекові загрози: після того, як Ізраїль у травні 2024 року захопив контроль над Філадельфійським коридором – вузькою смугою землі вздовж кордону Єгипту з Газою, – Каїр був змушений розгорнути додаткові війська на Синаї. Єгипетська влада тримала КПП «Рафах» закритим і заявляла, що лише Палестинська адміністрація повинна керувати ним. Таким чином, Єгипет опинився у складному становищі: активно виступаючи посередником і пропонуючи плани відновлення, він водночас жорстко оберегав власні національні інтереси та уникав будь-якого втягування, яке могло б поставити під загрозу його безпеку [3].

Не менш показовою була позиція держав Перської затоки, які, попри дипломатичну активність, зберігали стратегічну стриманість, зумовлену низкою глибинних факторів. Страх перед войовничим ісламізмом та постійна залежність від США фор-

мували стриману реакцію держав Затоки на війну в Газі. ОАЕ рішуче засудили триваючі ізраїльські атаки в Газі, включно з ударами по таборах для переміщених осіб, та підтримали заклики медіаторів до відновлення переговорів про припинення вогню. Разом із Саудівською Аравією та Катаром ОАЕ закликали до негайного припинення вогню, звільнення заручників та безперешкодного гуманітарного доступу до цивільного населення. Проте ця дипломатична риторика не супроводжувалася готовністю до радикальних кроків, які могли б поставити під загрозу їхні економічні інтереси та безпекові альянси. Війна в Газі суттєво загальмувала й без того низький ентузіазм щодо нормалізації з Ізраїлем у Саудівській Аравії, хоча сама нормалізація збереглася на рівні міждержавних відносин.

На рівні формальних регіональних інституцій криза виявила їхню традиційну неефективність, яка, однак, не завадила їм виконувати роль майданчиків для колективного декларування позицій. Ліга арабських держав уже 12 жовтня 2023 року закликала зняти облогу з Газі та засудила порушення Ізраїлем міжнародного права. У лютому 2025 року ЛАД разом із кількома арабськими країнами виступила проти пропозиції президента США Дональда Трампа щодо масового переселення палестинців із Сектору Газі. Згодом Ліга поновила свої заклики до Ізраїлю припинити агресію, звинувативши Тель-Авів у підтримуваному деякими західними державами «геноциді чи етнічних чистках». Рада співробітництва арабських держав Перської затоки також активізувала свою діяльність: на 160-й сесії в червні 2024 року в Досі РСАДП закликала до позитивної та серйозної відповіді на пропозицію США щодо угоди про припинення вогню. У грудні 2024 року на саміті РСАДП у Кувейті було ухвалено «Кувейтську декларацію», яка підтвердила вимогу лідерів Затоки припинити воєнні злочини в Газі, зупинити переміщення населення та завершити ізраїльську окупацію палестинських територій. Водночас, попри ці декларації, реальний вплив регіональних організацій на перебіг подій залишався мінімальним, що змушувало арабські держави шукати неформальні механізми координації поза межами офіційних структур [8].

Цей розрив між дипломатичною риторикою та реальними можливостями впливу пояснюється низкою структурних обмежень, які визначали реакцію арабських держав. По-перше, критична економічна та військова залежність від США позбавляла арабські країни можливості застосовувати радикальні важелі тиску на Ізраїль. Більшість арабських держав покладаються на військову допомогу, постачання озброєнь та розвідувальну співпрацю зі США для управління загрозами зсередини регіону та за його межами. По-друге, внутрішні авторитарні системи, для яких пріоритетом є збереження стабільності власних режимів, обмежували простір

для маневру, особливо в умовах, коли масові протести на підтримку Палестини могли б легко перекинутися на критику власних урядів. Як зазначають дослідники Carnegie Endowment, війна в Газі розпалила арабський публічний гнів щодо Палестини, що виражався в масових протестах, онлайн-мобілізації та поновленні кампаній бойкоту. По-третє, сама ідея арабської єдності, на якій ґрунтувалися панарабські ідеали минулого, вже давно втратила свою мобілізуючу силу, і спроби відродити її в умовах кризи наштовхувалися на жорстку реальність національних інтересів.

Реакція арабських держав на війну в Газі виявилася глибоко суперечливою: безпрецедентний дипломатичний активізм та ситуативна координація між традиційними суперниками поєднувалися з хронічною інституційною слабкістю, економічною та безпековою залежністю від США, а також внутрішніми політичними обмеженнями. Арабські держави продемонстрували здатність до колективної дії у форматі спільних заяв, посередницьких ініціатив та координації позицій щодо майбутнього Газі. Водночас вони виявилися неспроможними кардинально змінити перебіг подій або забезпечити реалізацію власних ініціатив без підтримки США. Цей парадокс – поєднання нової агентності зі старими обмеженнями – став визначальною рисою арабського регіоналізму в умовах кризи, і саме він визначатиме подальші перспективи регіональної співпраці.

Від аналізу реакцій арабських держав на війну в Газі закономірно переходимо до стрижневого питання цієї роботи: чи виявився арабський регіоналізм здатним витримати той жорстокий «стрес-тест», яким стали події 7 жовтня 2023 року та їхні наслідки? Відповідь на це питання, як і сама реакція арабських держав, виявляється глибоко суперечливою та неоднозначною. З одного боку, криза продемонструвала безпрецедентний дипломатичний активізм, ситуативну координацію між традиційними суперниками та повернення палестинського питання в центр регіонального порядку денного – все це можна розцінювати як ознаки відродження арабської солідарності та формування «нового регіоналізму». З іншого боку, війна в Газі з усією безжальністю виявила хронічну інституційну слабкість, економічну та безпекову залежність від США, а також глибинну фрагментацію національних інтересів, які продовжують підривати будь-які спроби колективної дії. Більше того, як слушно зауважує Анжи Омар у своєму аналізі для Carnegie Middle East Center, «відсутність скоординованої відповіді арабських держав на війну в Газі розцінювалася як провал. Але це передбачає, що арабська єдність колись була реальністю». Цей розділ має на меті систематизувати як позитивні, так і негативні наслідки кризи для арабського регіоналізму, оцінити їхнє співвідношення та окреслити

перспективи подальшого розвитку регіональної співпраці в найближчій та середньостроковій перспективі [10].

Почнемо з аналізу позитивних зрушень, які дають підстави говорити про певне відродження арабської координації, навіть якщо воно має переважно ситуативний та неформальний характер. Найочевиднішим досягненням стало відродження колективної арабської дипломатії, яка об'єднала держави з кардинально різними зовнішньополітичними орієнтаціями – від Катару, який традиційно підтримував ХАМАС, до Саудівської Аравії та ОАЕ, які наполягали на його роззброєнні. Ця ситуативна координація виявилася можливою завдяки спільному усвідомленню екзистенційної загрози, яку війна в Газі становить для стабільності всього регіону. Арабські держави змогли виробити спільні позиції щодо ключових питань: неприйняття примусового переселення палестинців, необхідності негайного припинення вогню, забезпечення безперешкодного гуманітарного доступу та підтримки планів повоєнного відновлення Гази. Показовим є створення Арабо-ісламського міністерського комітету, який провів низку координаційних зустрічей для обговорення зусиль щодо припинення війни в Газі та підтримки визнання палестинської держави. На саміті РСАДП у Кувейті в грудні 2024 року було ухвалено «Кувейтську декларацію», яка підтвердила вимогу лідерів країн Затоки припинити воєнні злочини в Газі, зупинити переміщення населення та завершити ізраїльську окупацію палестинських територій. Ці приклади свідчать про те, що криза змусила арабські держави вийти за межі вузьких національних інтересів і принаймні на рівні декларацій та дипломатичних ініціатив продемонструвати солідарність [8].

Більш того, війна в Газі активізувала арабську посередницьку дипломатію, надавши Єгипту, Катару та Саудівській Аравії можливість відігравати ключову роль у пошуку шляхів врегулювання конфлікту. Єгипет, зокрема, не лише виступив одним із головних посередників між ХАМАС та Ізраїлем разом із Катаром та США, але й організував у жовтні 2024 року зустрічі між ХАМАС та ФАТХ для підтримки національного примирення та підготовки до «дня після» війни. У березні 2025 року Каїр провів арабо-ісламський саміт, на якому було досягнуто консенсусу щодо єгипетського плану відновлення Гази. Це засвідчило, що арабські держави, попри всі обмеження, зберігають здатність до колективного планування та вироблення спільних підходів до врегулювання криз, що є важливим елементом регіоналізму, навіть якщо він реалізується поза межами формальних інституцій [4].

Однак ці позитивні зрушення мають свої чіткі межі, і саме негативні тенденції, виявлені кризою, дають підстави для значно стриманіших оцінок перспектив арабського регіоналізму. Найголовнішим

з них є збереження та навіть поглиблення фрагментації національних інтересів, яка дедалі більше визначає зовнішню політику арабських держав. Як слушно зауважує Анжи Омар, «арабські держави, як правило, організовують свою поведінку не навколо спільних цілей, а навколо національних інтересів, управління ризиками та виживання режимів» [10]. Війна в Газі не створила нової арабської єдності – вона лише виявила, наскільки тонким насправді є арабський консенсус. Різне бачення майбутнього Гази та ролі ХАМАС у ньому залишається непереборною перешкодою для спільних дій: Саудівська Аравія та ОАЕ наполягають на роззброєнні ХАМАС як передумові для їхньої підтримки відновлення, тоді як Катар, який надавав ХАМАС політичний притулок, займає більш поступливу позицію. Ця розбіжність унеможлиблює вироблення єдиної стратегії повоєнного врегулювання та відновлює старі лінії розколу, які криза лише на деякий час замаскувала.

Не менш показовою є хронічна неефективність формальних регіональних інституцій, яка в умовах кризи проявилася з особливою силою. Ліга арабських держав, попри численні заклики до припинення вогню та засудження ізраїльської агресії, виявилася неспроможною запропонувати будь-які механізми реального впливу на перебіг подій. Її резолюції залишалися переважно деклараціями, позбавленими інструментів імплементації. Навіть Рада співробітництва арабських держав Перської затоки, яка традиційно вважалася більш ефективною інституцією, змогла запропонувати лише спільні декларації, а не реальні механізми координації. Це підтверджує висновок про те, що формальні інститути арабського регіоналізму виявилися неготовими до викликів, які постали перед ними, і не змогли стати платформою для ефективної колективної дії.

Глибинні причини цієї неефективності сягають корінням у структурні обмеження, які визначають зовнішню політику арабських держав. По-перше, критична економічна вразливість, зумовлена високим рівнем державного боргу, залежністю від іноземної допомоги та коливаннями на світових ринках, суттєво обмежує простір для маневру. Такі країни, як Єгипет, Йорданія та Ірак, значною мірою покладаються на фінансову допомогу США, що унеможлиблює для них будь-яку ескалацію проти Ізраїлю. Навіть багатші держави Затоки стримуються інтеграцією у світовий ринок та ізраїльськими інвестиційними потоками в їхніх країнах. По-друге, безпекова залежність від США, яка виражається у військовій допомозі, постачанні озброєнь та розвідувальній співпраці, встановлює жорсткі політичні межі для будь-яких арабських дій щодо Палестини. По-третє, внутрішній авторитарний політичний порядок, що характеризується суперництвом, недовірою та контролем над громадською

думкою, фрагментує колективну дію, ставить стабільність режимів вище за регіональну координацію та перешкоджає виникненню зв'язних, впливових арабських відповідей на палестинське питання. Як наслідок, арабська реакція на війну в Газі здебільшого зводилася до символічної політики – риторичних засуджень та дипломатичних демаршів, які не супроводжувалися готовністю до реальних кроків.

Особливо показовим у цьому контексті є майбутнє Угод Авраама, яке багато в чому визначатиме траєкторію розвитку регіонального порядку. Як не парадоксально, самі угоди виявилися напрочуд стійкими до кризи. Попри те, що процес нормалізації було заморожено, а переговори з Саудівською Аравією призупинено, дипломатичні, оборонні та торговельні зв'язки між Ізраїлем та державами-підписантами – ОАЕ, Бахрейном, Марокко – залишилися переважно незмінними. Як зазначає Александр Катеб, у своєму аналізі для Carnegie Endowment, «Угоди Авраама значною мірою пережили війну, але їхнє майбутнє залежатиме від ширшої динаміки в регіоні та за його межами» [6]. Більше того, двостороння торгівля між Ізраїлем та його арабськими партнерами продовжувала зростати: у 2025 році вона була вищою, ніж у 2024-му, який сам по собі був рекордним [9]. Однак ця стійкість виявилася суто формальною, міждержавною: контакти на рівні суспільств різко скоротилися, а популярна підтримка нормалізації в арабських країнах впала до критичного мінімуму. Майбутнє Угод Авраама залежатиме від того, чи зможуть вони еволюціонувати від індивідуальних двосторонніх угод до основи нового регіонального порядку, який враховуватиме палестинський вимір. Без цього, як слушно зауважують аналітики, подальше розширення нормалізації залишатиметься вкрай проблематичним.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що арабський регіоналізм витримав «стрес-тест» подіями 7 жовтня 2023 року та війною в Газі лише частково. Криза не знищила його повністю, але й не перетворила на ефективний механізм колективного реагування на спільні виклики. Головний парадокс полягає у поєднанні безпрецедентного дипломатичного активізму та ситуативної координації між традиційними суперниками з хронічною інституційною слабкістю, економічною та безпековою залежністю від США, а також фрагментацією національних інтересів.

Докризисовий стан арабського регіоналізму характеризувався глибокою інституційною кризою. Ліга арабських держав залишалася переважно майданчиком для декларацій, а Рада співробітництва арабських держав Перської затоки була паралізована внутрішнім конфліктом 2017–2021 років. Процес нормалізації з Ізраїлем, започаткований

Угодами Авраама, створював ілюзію стабільності, однак виявився крихким перед обличчям нової кризи.

Події 7 жовтня стали тектонічним зсувом: процес нормалізації заморожено, переговори з Саудівською Аравією призупинено, палестинське питання повернулося в центр регіональної політики, а конфлікт трансформувався в багатофронтове протистояння між Ізраїлем та Іраном. Найбільшим переможцем став Ізраїль, який зміцнив військове домінування, тоді як Іран зазнав суттєвого ослаблення своєї «Осі опору».

Реакція арабських держав виявилася суперечливою: криза спонукала до безпрецедентної дипломатичної координації між Саудівською Аравією, Катаром, ОАЕ, Єгиптом та Йорданією, які виробили спільні позиції щодо припинення вогню, гуманітарного доступу та повоєнного відновлення Газі. Особливу роль відіграв Єгипет як ключовий посередник. Однак цей активізм мав чіткі межі через різне бачення майбутнього Газі та ролі ХАМАС, а також критичну залежність від США.

Оцінюючи наслідки, слід визнати: формальні інститути виявилися хронічно неефективними, їхні резолюції залишалися деклараціями без механізмів імплементації. Водночас криза стимулювала неформальну координацію та активізувала посередницьку дипломатію, продемонструвавши, що палестинське питання залишається потужним мобілізуючим чинником. Регіоналізм витримав «стрес-тест» у тому сенсі, що не зник і показав резерви ситуативної координації, але провалив його, оскільки не зміг трансформувати цю координацію в сталі інституційні механізми.

Угоди Авраама виявилися стійкими на міждержавному рівні – двостороння торгівля зростала навіть на тлі війни. Однак суспільна підтримка нормалізації впала до критичного мінімуму, а подальше розширення угод залишається проблематичним без врахування палестинського виміру.

Теоретичний внесок дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності аналізу регіоналізму крізь призму концепції «регіонального порядку», що дозволяє вийти за межі вивчення формальних організацій і зосередитись на динаміці владних відносин, спільних загроз та ситуативної співпраці.

Перспективи арабського регіоналізму залишаються невизначеними. Його подальша траєкторія залежатиме від здатності держав перетворити ситуативну солідарність на структуровану співпрацю, подолати залежність від позарегіональних акторів та знайти баланс між національними інтересами і регіональною відповідальністю. Без цього арабський регіоналізм ризикує залишитися на рівні символічних жестів, нездатних змінити реальний перебіг подій у регіоні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ahn So Yeon Traditional and New Forms of Regionalism in West Asia. International institute for asian studies. URL: <https://www.ias.asia/the-newsletter/article/traditional-and-new-forms-regionalism-west-asia>. 2025
2. Ayoub Amine The Arab League built itself to destroy Israel, it destroyed itself instead. Ynetglobal. URL: <https://www.ynetnews.com/opinions-analysis/article/sky1htbwmg>. 2026
3. Dagher Sam UAE Joins Saudis, Qatar in Urging Trump Not to Restart War /Sam Dagher, Zainab Fattah, and Fiona MacDonald/ Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-07-13/trump-says-us-will-be-reimbursed-20-rate-for-hormuz-traffic?srnd=homepage-europe>. 2026
4. Egypt, Qatar discuss efforts to reach Gaza ceasefire, review outcomes of Inter-Palestine reconciliation talks in Cairo. Egypt Today. URL: <https://www.egypttoday.com/Article/1/135308/Egypt-Qatar-discuss-efforts-to-reach-Gaza-ceasefire-review-outcomes>. 2024
5. Elyoussef Shima. The Arab League at a crossroads: Is a leadership struggle emerging? The New Arab. URL: <https://www.newarab.com/analysis/leadership-struggle-emerging-within-arab-league?amp=1>. 2025
6. Kateb Alexandre The Abraham Accords After Gaza: A Change of Context. Carnegie Endowment for International Peace. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2025/04/the-abraham-accords-after-gaza-a-change-of-context>. 2025
7. Kerr Malcolm The Abraham Accords After Gaza: A Change of Context. Carnegie Russia Eurasia Center. URL: <https://carnegieendowment.org/russia-urasia/research/2025/04/the-abraham-accords-after-gaza-a-change-of-context>. 2025
8. Kuwait Declaration For the 45th Session of the Supreme Council of Gulf Cooperation Council (GCC). General Secretariat of the Gulf Cooperation Council. URL: <https://gcc-sg.org/en/MediaCenter/News/Pages/news2024-12-1-4.aspx>. 2024
9. Lazimi Noa The Iran campaign proved it: It's time to upgrade the partnership with the UAE. Israel Hayom. URL: <https://www.misgavins.org/en/category/abraham-accords-en/>. 2026
10. Omar Angie What Gaza Showed Us. Carnegie Endowment for International Peace. URL: <https://carnegieendowment.org/middle-east/diwan/2026/02/what-gaza-highlighted>. 2026
11. Параї Алаа «Новий Близький Схід»: чи зможе Ізраїль перекроїти мапу. BBC. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cn8yjk858ro>. 2024
12. Reyes Ronny Hamas to disarm and exit Gaza to end war with Israel. New York Post. URL: <https://nypost.com/2025/07/29/world-news/qatar-saudi-arabia-egypt-join-calls-for-hamas-to-disarm-and-exit-gaza-to-end-war-with-israel>. 2025
13. Salem Paul The Changing Middle East Regional Order. The Cairo Review of Global Affairs. URL: <https://www.thecaireview.com/essays/the-changing-middle-east-regional-order>. 2022

14. Salem Paul Two years after October 7: A region between disorder and transition. Al Majalla Magazine. URL: <https://en.majalla.com/node/327678/politics/two-years-after-october-7-region-between-disorder-and-transition>. 2025

15. Soler i Lecha Eduard A Stress Test for Arab Regionalism: Mapping Trends before and after October 7. The Project on Middle East Political Science (POMEPS). URL: <https://pomeps.org/a-stress-test-for-arab-regionalism-mapping-trends-before-and-after-october-7>. 2025

REFERENCES:

1. Ahn So Yeon (2025) Traditional and New Forms of Regionalism in West Asia. International institute for asian studies. Retrieved from: <https://www.ias.asia/the-newsletter/article/traditional-and-new-forms-regionalism-west-asia>. (accessed 27 July 2026).
2. Ayoub Amine (2026) The Arab League built itself to destroy Israel, it destroyed itself instead. Ynetglobal. Retrieved from: <https://www.ynetnews.com/opinions-analysis/article/sky1htbwmg>. (accessed 27 July 2026).
3. Dagher Sam (2026) UAE Joins Saudis, Qatar in Urging Trump Not to Restart War /Sam Dagher, Zainab Fattah, and Fiona MacDonald/ Bloomberg. Retrieved from: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-07-13/trump-says-us-will-be-reimbursed-20-rate-for-hormuz-traffic?srnd=homepage-europe>. (accessed 27 July 2026).
4. Egypt, Qatar discuss efforts to reach Gaza ceasefire, review outcomes of Inter-Palestine reconciliation talks in Cairo (2024). Egypt Today. Retrieved from: <https://www.egypttoday.com/Article/1/135308/Egypt-Qatar-discuss-efforts-to-reach-Gaza-ceasefire-review-outcomes>. (accessed 27 July 2026).
5. Elyoussef Shima. (2025) The Arab League at a crossroads: Is a leadership struggle emerging? The New Arab. Retrieved from: <https://www.newarab.com/analysis/leadership-struggle-emerging-within-arab-league?amp=1>. (accessed 27 July 2026).
6. Kateb Alexandre (2025) The Abraham Accords After Gaza: A Change of Context. Carnegie Endowment for International Peace. Retrieved from: <https://carnegieendowment.org/research/2025/04/the-abraham-accords-after-gaza-a-change-of-context>. (accessed 27 July 2026).
7. Kerr Malcolm (2025) The Abraham Accords After Gaza: A Change of Context. Carnegie Russia Eurasia Center. Retrieved from: <https://carnegieendowment.org/russia-urasia/research/2025/04/the-abraham-accords-after-gaza-a-change-of-context>. (accessed 27 July 2026).
8. Kuwait Declaration For the 45th Session of the Supreme Council of Gulf Cooperation Council (GCC) (2024). General Secretariat of the Gulf Cooperation Council. Retrieved from: <https://gcc-sg.org/en/MediaCenter/News/Pages/news2024-12-1-4.aspx>. (accessed 27 July 2026).
9. Lazimi Noa (2026) The Iran campaign proved it: It's time to upgrade the partnership with the UAE. Israel Hayom. Retrieved from: <https://www.misgavins.org/en/category/abraham-accords-en/>. (accessed 27 July 2026).
10. Omar Angie (2026) What Gaza Showed Us. Carnegie Endowment for International Peace. Retrieved

from: <https://carnegieendowment.org/middle-east/diwan/2026/02/what-gaza-highlighted>. (accessed 27 July 2026).

11. Rahai Alaa (2024) «Novyi Blyzkyi Skhid»: chy zmozhe Izrail perekroity mapu. BBC. Retrieved from: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cn8yjjk858ro>. (accessed 27 July 2026).

12. Reyes Ronny (2025) Hamas to disarm and exit Gaza to end war with Israel. New York Post. Retrieved from: <https://nypost.com/2025/07/29/world-news/qatar-saudi-arabia-egypt-join-calls-for-hamas-to-disarm-and-exit-gaza-to-end-war-with-israel>. (accessed 27 July 2026).

13. Salem Paul (2022) The Changing Middle East Regional Order. The Cairo Review of Global Affairs.

Retrieved from: <https://www.thecairoreview.com/essays/the-changing-middle-east-regional-order>. (accessed 27 July 2026).

14. Salem Paul (2025) Two years after October 7: A region between disorder and transition. Al Majalla Magazine. Retrieved from: <https://en.majalla.com/node/327678/politics/two-years-after-october-7-region-between-disorder-and-transition>. (accessed 27 July 2026).

15. Soler i Lecha Eduard (2025) A Stress Test for Arab Regionalism: Mapping Trends before and after October 7. The Project on Middle East Political Science (POMEPS). Retrieved from: <https://pomeps.org/a-stress-test-for-arab-regionalism-mapping-trends-before-and-after-october-7>. (accessed 27 July 2026).

Arab regionalism under security crisis: the dynamics of regional order after October 7, 2023

Gorbachov Anton Volodymyrovych

PhD in Political Science,
Associate Professor at the Department
International Studies and Political
Philosophy
Educational and Scientific Institute
of International Relations
of Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics
Nauky Ave., 9A, Kharkiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8200-6515

This article examines the impact of the events of October 7, 2023, and the subsequent war in Gaza on the state and prospects of Arab regionalism in the context of the transformation of the regional order in the Middle East. The relevance of the study is driven by the insufficient development in political science of comprehensive approaches to assessing institutional changes in regional organizations under the influence of security crises, as well as the need to revise theoretical models of regionalism in light of the paradoxical combination of diplomatic activism and institutional impotence demonstrated by Arab states. The aim of the article is to provide a theoretical justification for the transformation of Arab regionalism, systematize the challenges to the regional order, and assess the capacity of Arab states for collective action based on the analysis of open sources.

The theoretical and methodological framework combines systemic, institutional, and neo-realist approaches. A set of methods focused exclusively on the analysis of open sources is employed: comparative political method for comparing the responses of key Arab states (Saudi Arabia, Egypt, Qatar, UAE); institutional analysis for examining decision-making mechanisms in the League of Arab States and the Gulf Cooperation Council; case study method for in-depth analysis of foreign policy decisions; content analysis and discourse analysis of official statements, resolutions, and media publications; and the triangulation method to minimize reputational distortions.

The findings indicate that Arab regionalism has only partially passed the "stress test" of the crisis: formal institutions – the League of Arab States and the Gulf Cooperation Council – proved chronically ineffective and unable to offer real mechanisms for influencing the course of events, while the crisis stimulated unexpected forms of informal coordination, revitalized Arab mediation diplomacy, and brought the Palestinian issue back to the center of the regional agenda. The normalization process with Israel was frozen, and the conflict transformed into a multi-front proxy confrontation between Israel and Iran. The study identifies the paradoxical combination of the "new agency" of Arab states with "old constraints" – critical economic and security dependence on the United States, fragmentation of national interests, and internal authoritarian systems that continue to undermine any attempts at collective action. Forecast scenarios for the development of Arab regionalism are proposed, which will depend on the ability of states to transform situational solidarity into structured cooperation and find a formula for combining national interests with regional responsibility.

Key words: Arab regionalism, regional order, Middle East, Gaza war, League of Arab States, Gulf Cooperation Council, normalization, Abraham Accords, Palestinian issue, regional security.

Дата першого надходження статті до видання: 16.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.09.2026

Наукове видання

ПОЛІТИКУС

Науковий журнал

Випуск 3

Коректура • С. Корзун

Комп'ютерна верстка • О. Молодецька

Формат 60×84/8. Гарнітура Arimo.

Папір офсетний. Цифровий друк. Обл.-вид. арк. 27,33. Ум. друк. арк. 33,02.

Дата розміщення онлайн – 15.09.2026 р. Дата друку – 22.09.2026 р.

Наклад 150 прим. Замовлення № 0926/711.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1

Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7623 від 22.06.2022 р.